

Een gemiste ontmoeting

In de topstuktentoonstelling 'Een zee van eilanden', die in het Museum Volkenkunde in Leiden loopt van 21 februari tot 23 augustus 2020, is een adembenemende Hawaïaanse mantel te zien.

Het verhaal achter deze verenmantel – die van een gemiste ontmoeting – leest u op de volgende pagina's.

Ga direct naar de website van het Museum Volkenkunde in Leiden.

De verenmantel die de Hawaïaanse koning Kamehameha II aan koning George IV van Engeland wilde schenken (146 x 225,5 cm).

Foto Cambridge Museum of Archaeology and Anthropology, Coll.nr. 1934.1159

H

et is 1823, de
Hawaiiaanse koning
Kamehameha II (geboren als
Liholiho) is aan

boord van de Britse walvis-
vaarder *L'Aigle* op weg naar
Portsmouth, waar hij op 17
mei 1824 aankomt. Hij was in
1819 zijn vader Kamehameha
I opgevolgd en had kort daar-
na het systeem van taboes en
religieuze beperkingen (*'aika-
pu*) afgeschaft met als gevolg
dat de bevolking zich tot het
Christendom kon bekeren.

Diplomatieke missie

Kamehameha II, vergezeld
door zijn vrouw koningin Ka-
mamalu en een aantal dignita-
rissen, wilde de diplomatieke
banden tussen het Hawaii-
aanse koninkrijk en het Britse
imperium aanhalen. Daartoe
waren waardevolle geschen-
ken meegenomen, waaronder
een *'abu'ula* of verenmantel.
Terwijl de Hawaïianen in
London wachtten op een
audiëntie bij koning George
IV braken de mazelen uit en
zowel Kamehameha II als zijn
vrouw overleden. Waarschijn-
lijk werden alle statusobjecten
door de overlevende adellie-
den in London achtergelaten
of heeft het koninklijk paar
de objecten nog voor hun
dood aan de Engelsen kunnen
schenken. Het gebeuren was
tragisch, maar deze verenman-
tel moet gezien worden in het

perspectief dat Polynesische koningen
diplomatieke relaties wilden aanknopen
met Europese mogendheden.

De mantel

In 1934 heeft het Victoria and Albert
Museum (Kensington) de mantel aan het
Museum of Archaeology and Anthropol-
ogy (Cambridge) geschonken. Tim Teu-
ten, een medewerker van het Brusselse
veilinghuis Lempertz, bewees onlangs dat
de *'abu'ula* voordien in bezit was geweest
van verzamelaar William Terry van Pe-
terborough House (Fulham), die het stuk
in april 1851 verkreeg bij de Christies
objectenverkoop van de Extensive Mu-
seum of Thomas Dawson of Grasmere,
Cumberland. De beschrijving bij lot 152
vermeldt dat het een verenmantel betrof
en dat deze toebehoorde aan de koning

van de Sandwich Eilanden -
zoals de Hawaiiaanse archipel
genoemd werd in de 19e eeuw
- overleden in Engeland.

Sacrale kleuren

De *'abu'ula* vertoont op de
schouder- en nekplaats een
binnenkant van boombast-
doek, versierd met twee rijen
halve cirkels vol zwarte en
rode motieven. Het kleding-
stuk is echt gedragen en op
bepaalde plekken versleten.
Er is zelfs een herstelling ge-
beurd met gele Europese stof.
De rode veren komen van de
i'ivi (*Drepanis coccinea*), de
Kardinaalhoningereter. Rood
is in Hawaïi net als elders in

Links: Koning Kamehameha II.
Boven: Prinses Nahi'ena'ena
werd in 1825 in een soort-
gelijke mantel door de Engelse
schilder Robert Dampier ver-
eeuwigd.

De mantel met zijn 'vleugels' maakt een visuele connectie met de goden

Hawai'i o'O (*Moho nobilis*)

Kardinaalhoningeter (*Drepanis coccinea*)

Polynesië, een sacrale kleur en rode veren zijn een van de meest sacrale, natuurlijke producten die de positieve aandacht van de goden trekt. De gele veren zijn van de uitgestorven Hawai'i o'O, (*Moho nobilis*); de zwarte van de eveneens uitgestorven, Hawai'i Mamo (*Drepanis pacifica*). Alle veren zijn vastgemaakt op een gevlochten net van olona-vezels (*Touchardia latifolia*) en omwille van hun zeldzaamheid is de mantel bijzonder waardevol. De onderrand van de mantel bestaat eveneens uit een vlechtwerk weefsel van olona-vezels.

Bescherming van voorouders

Verenmantels werden, soms samen met gevederde helmen (*mahiolo*), gedragen door mannelijke leiders (*ali'i*) tijdens gevaarlijke of sacrale situaties. Ze verwezen naar de lange afstammingsreeks van de drager, die door de mantel steun en bescherming van zijn vele voorouders ontving.

Het lichaam van een leider werd gezien als een soort container voor sacraliteit (*mana*). Hoofd en rug waren de meest sacrale delen die dan ook moesten worden afgedekt bij gevaarlijke situaties.

Omdat vogels vliegen, kunnen ze de wereld van de levenden met die van de goden verbinden. De mantel met zijn 'vleugels' maakt een visuele connectie met de goden.

wonu.veys@wereldculturen.nl

* Fanny Wonu Veys is conservator Oceanië van het Nationaal Museum van Wereldculturen

Literatuur

- Caldeira, L. et al. (2015). *Royal Hawaiian Featherwork. Na Hulu Ali'i*. San Francisco & Honolulu: Fine Arts Museums of San Francisco & Bernice Pauahi Bishop Museum
- Carreau, L. (2016). 'A Superb Feather Cloak' Kamehameha II's royal visit to Britain. In: Nicholas, T. et al. *Artefacts of Encounter. Cook's voyages, colonial collecting and museum histories*, p248-251. Dunedin: Otago University Press